

• Р Е Ц Е Н З И Я

**От проф. д-р Даниела Кирилова Дженева
АМГИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – гр. Пловдив
на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
„доктор“**

**Автор: Джулия Ромеова Йорданова
Тема: „Хореография за деца в балетното изкуство и в художествената
гимнастика. Процеси на изграждане и усвояване. Специфики.“**

**Научен ръководител: проф. д. изк. Анелия Янева
при ЮЗУ „Неофит Рилски“ – гр. Благоевград**

Предложения за рецензиране дисертационен труд на Джулия Йорданова е озаглавен „Хореография за деца в балетното изкуство и в художествената гимнастика. Процеси на изграждане и усвояване. Специфики.“. Избраната тема предизвиква интерес с това, че поставя актуални въпроси, относно приликите и разликите при хореографията за деца в балета и в художествената гимнастика. За първи път комплексно се разглеждат процесите на влияние и взаимопроникване при изучаването на упражнения от класически екзерсис и в двете направления. За необходимостта от подобно изследване свидетелства и факта, че непрекъснато нараства интереса към многобройните балетни школи и клубове за художествена гимнастика в цялата страна. Сериозното отношение към дейността им предопределя нуждата от здрава основа за тяхното утвърждаване и развитие,

която включва на първо място добре подготвени педагогически кадри. Категорично може да се каже, че докторантката познава отвътре състоянието на изследвания проблем. Голямата база данни, проучени и анализирани в труда говорят за съпричастност към фактологията, а самият избор на темата е предопределен от нейното образование и професионална реализация.

Джулия Йорданова от ранна детска възраст се занимава с балет. Завършва НУТИ с профил „класически танц“ през 2009 г. През същата година продължава обучението си в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ в специалност „Балетна педагогика“ – ОКС „бакалавър“, а след това завършва и „Балетна режисура“ – ОКС „магистър“. Още като студентка разработва свое танцово студио „Джулия“ където се усъвършенства като хореограф и педагог. От 2018 г. преподава на студентите от катедра „Хореография“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград по дисциплините: „Класически танц“, „Характерни танци“, „Постановка на танци за мюзикъл“, „Постановка на танци за видеоклипове“ и „Хореографска композиция“. Тя е хореограф и режисьор на собствени танцови произведения, с които е спечелила награди на Национални и Международни конкурси.

Дисертационния труд на Джулия Йорданова е в обем от 234 страници. Структуриран е в увод, четири глави и заключение. Използваната библиография наброява 90 заглавия на книги и 17 линка към интернет източници. Представен е Автореферат в 32 страници, чрез които в резюме ни запознава със съдържанието, структурата, изводите и приносите на дисертацията. Тук са избегнати традиционните буквални цитати от основния труд. Структурата е представена накратко, а изложението по всяка глава е в рамките на един абзац. Следва по-обемно обобщение с изведени приноси. Приложен е списък с публикуваните доклади и статии по темата. Считаю, че зад аналитичният подход към материалите, както и диференцираното им изложение в дисертацията и

автореферата, прозира умелото научно ръководство на проф. д. изк. Анелия Янева.

В увода докторантката обосновава актуалността на темата с отсъствието на подобни изследвания до този момент. Прави пространен преглед на публикуваните проучвания относно историята на балетното изкуство, взаимодействието между музиката и хореографията, развитието на класическия екзерсис, на класическия танц, сценичните танцови форми за деца и художествената гимнастика. Именно поради това тя извежда като основна цел за настоящото изследване – *да се открият приликите и разликите в методите на обучение в балетното изкуство и художествената гимнастика*. Поставя си шест задачи, формулирани пределно ясно, разрешаването на които предопределя достигането на определени приноси. Методите на изследване са подбрани в синхрон с идеите, целите и задачите, и гарантират доказването на Авторската теза.

Първа глава е посветена на екзерсиса в балета и загревката в художествената гимнастика. Съпоставени са техните основни характеристики. Авторката анализира движенията, които се считат за основополагащи за развиване на танцувални качества и в двете направления. При анализа тя ги разделя на три групи: сходни положения и движения; основни, като включва и скокове; специални, които се изпълняват само в едно от двете направления. Всички цитирани движения и упражнения са анализирани в детайли. В текста към всяко едно от тях е приложена малка (необемна) рисунка. В заключение са формулирани изводи, които в духа на основната тема ни насочват към главните разлики и към градивните прилики при подготовката за активна изява. Оценката за взаимопроникването на различните методики при „загревката“ в балета и в художествената гимнастика е за ползотворна възможност за *доразвиване на различни качества*. Прави впечатление, че в първа глава е направен извод за

съществена разлика при отработване на елементите на движенията: *„В балета всички изработени движения в последствие се „качват“ на балетни палци и с наученото се съставят комбинации, които могат да бъдат част от танцова композиция или пък част от танц.“* За художествената гимнастика изводът е, че *„... движенията служат само за загрявка – за постигане на по-голяма гъвкавост, но без да се използват в последствие при съчетанията.“* Очевидно е, че с напредване на проучването към финала авторката се отказва от тази категоричност и обобщава, че при развитието на художествената гимнастика се използват все повече упражнения от класическия екзерсис.

Във втора глава се разширява обхвата на изследване. Разглеждат се приликите и разликите при най-малките форми на танцово изкуство – миниатюрите. Тук докторантката съпоставя – музиката, хореографията, изразните средства и непосредствените задачи пред изпълнителите и състезателките. Относно художествената гимнастика достига до извода, че хореографията остава на втори план за сметка на задължителните елементи, които са определящи за успеха на съчетанието. За балета изводът е, че степента на трудност е ревалентна на висока техника, значителна художественост на изпълнението, артистичност и т.н. Тук критериите са подчинени на основния закон на драматургията – подбор на движенията, съобразно музиката и постигане на образ според съдържанието на танца. За по-голяма обективност и с цел квалифициран подход към научната проблематика Джулия Йорданова анализира популярни балетни миниатюри с реализация и като част от съчетания в художествената гимнастика. Това са: „Умиращият лебед“ по музика на Сен-Санс, Антре на Китри от „Дон Кихот“ по Минкус, Вариацията на „Реймонда“ от Глазунов, „Есмералда“ от едноименния балет, „Болеро“ на Равел и „Кукли“ по музика на Анатолий Лядов във варианти на дует и на ансамблов танц. Всички тези прекрасни произведения са разгледани

детайлно и са съпоставени относно музикалната форма, хореографската форма, движенията и другите танцови решения спрямо специфичните изразни средства. Финалният извод е, че основната разлика при реализацията на миниатюри се състои главно при пресъздаването на образи, подчинени на драматургията. Тя обосновава причините за това с различния подход и изисквания в двете направления, като категорично защитава необходимостта от тяхната самостоятелност и креативност, достигнати през годините.

Трета глава е посветена изцяло на анализ на балетни постановки за деца и с участието на деца, без да се търси аналогия в художествената гимнастика. Още в самото начало Джулия Йорданова синтезира много точно своето виждане относно този дял на сценичното изкуство: *„Работата с деца изисква не само екзерсис или замявка на мускулите на децата, но и постановки, в които подрастващите да се убедят в необходимостта да правят екзерсис или замявка и посредством сценичните изяви да се докоснат до изграждането на сценични образи и взаимоотношения.“* Тя подбира част от тези представления, изградени на базата на детски приказки и ги структурира в три раздела: приказки за животни – „Петя и вълкът“, „Конче Вихрогонче“ и „Жар птица“; социални и битови приказки – „Куклената фея“, „Пепеляшка“ и „Чиполино“; приказки за вълшебства – „Спящата красавица“ и „Лешникотрошачката“. За всеки един от осемте спектакъла прави обстоен анализ, включващ история на създаването, либрето, музика, хореография, костюми, декор и завършва с въздействието върху детската публика. За финал накратко споменава и прекрасния балет „Лебедово езеро“, чиито таргет е далеч от детската публика, но именно въздействието върху децата ги привлича за цял живот към балетното изкуство. В заключението на трета глава докторантката прави извод, който звучи като реприза на началното обобщение за детските балети, а именно, че увлекателните приключения, щастливия финал и

положителните поуки са задължителни за драматургията за този тип представления.

В четвърта глава Джулия Йорданова развива концепцията си по основната тема и предлага своя авторска система за обучение на базата на натрупания преподавателски опит през годините. Методиката, която разработва се базира както на работата с деца в нейното танцово студио, така и на опита в образователната дейност със студентите в ЮЗУ „Неофит Рилски“. За целта конкретизира четири групи по възраст: от 4 до 8 години, от 9 до 13 години, от 14 до 18 години и танцьори, обучаващи се във ВУ. Според възрастта и способностите за възприятие и изпълнение за всяка група е разработена иновативна система от движения, включваща комбинация от екзерсиса в балета, замявката в художествената гимнастика, акробатични елементи и изцяло авторски упражнения. Прави впечатление и внимателното изследване на мотивацията според възрастта с цел подобряване на самочувствието и придобиване на увереност в изпълнителите. В тази връзка специално място е отделено на сценичните изяви като възможност за усъвършенстване на усвоените танцувални качества.

Следва пространно заключение относно приликите и разликите между балетното изкуство и художествената гимнастика. Обобщено се анализират специфичните характеристики, оформящи техния облик като изкуство и като спорт – съответно. Отправят се определени препоръки като основната тенденция при тях е за пълноценно взаимодействие – от овладяване на определени движения до сценични изяви, базирани на художествената симбиоза между специфичните им методики и изразни средства.

Докторантката не излиза от темата на дисертационния труд като анализираната фактология е достатъчно обемна и води до градивни изводи.

Считам, че с изложението, анализите и изводите в дисертационният труд категорично е защитена Авторската теза: „...художествената гимнастика спомага за развитието на балета, а балетното изкуство трайно навлиза в художествената гимнастика и като танцова лексика, и като опити за цялостни авторски решения.“ Изведените приноси ясно и точно отразяват постиженията на труда в теоретична и в практико-приложна насока.

В заключение ще подчертая , че представеното ни задълбочено изследване в дисертационния труд „Хореография за деца в балетното изкуство и в художествената гимнастика. Процеси на изграждане и усвояване. Специфики.“, ведно с приложените публикации по темата ми дават основание да предложа на уважаемото Научно жури да присъди на Джулия Ромеова Йорданова образователната и научна степен „доктор“ в ПН 8.3 „Музикално и танцово изкуство“, научна специалност „Хореография“.

23.08.2022

Рецензент:

/проф. д-р Даниела Дженева/

R E V I E W

**By Prof. Dr. Daniela Kirilova Geneva
AMTII "Prof. Asen Diamandiev" - Plovdiv
of a dissertation for the award of an educational and scientific degree
"doctor"**

**Author: Julia Romeova Yordanova
Topic: "Choreography for children in ballet and rhythmic
gymnastics. Construction and absorption processes. Specifics.'**

**Research supervisor: Prof. D.Sc. Anelia Yaneva
At Southwest University Neofit Rilski - Blagoevgrad**

Suggestions for review Julia Yordanova's dissertation is entitled "Choreography for children in ballet and rhythmic gymnastics. Construction and absorption processes. Specifics." The chosen topic is interesting in that it poses topical questions about the similarities and differences in choreography for children in ballet and rhythmic gymnastics. For the first time, the processes of influence and interpenetration are comprehensively considered in the study of exercises from classical exercises in both directions. The need for such a study is also evidenced by the fact that interest in the numerous ballet schools and rhythmic gymnastics clubs throughout the country is constantly growing. The serious attitude towards their activity predetermines the need for a solid foundation for their confirmation and development, which includes, first of all, well-prepared pedagogical personnel. It can be categorically said that the doctoral student knows the state of the researched problem from the inside. The large database, studied and analyzed in the work, speaks of sympathy for factuality, and the very choice of the topic is predetermined by her education and professional realization.

Julia Yordanova has been involved in ballet since early childhood. She graduated from NUTI with a profile of "classical dance" in 2009. In the same year, she continued her studies at the National Academy of Arts "Prof. Pancho Vladigerov" in the specialty "Ballet Pedagogy" - OCS "Bachelor", and then graduated from "Ballet Directing" - OCS "Master". Even as a student, she developed her own dance studio "Julia" where she improved herself as a choreographer and teacher. Since 2018, she has been teaching the students of the "Choreography" department at the "Neofit Rilski" SSU - Blagoevgrad in the disciplines: "Classical dance", "Character dances", "Dance staging for musicals", "Dance staging for videos" and "

Choreographic composition". She is a choreographer and director of her own dance works, with which she has won awards at National and International competitions.

Julia Yordanova's dissertation is 234 pages long. It is structured in an introduction, four chapters and a conclusion. The bibliography used includes 90 book titles and 17 links to Internet sources. A 32-page Abstract is presented, through which, in a summary, it introduces us to the content, structure, conclusions and contributions of the dissertation. Traditional literal quotations from the main work are avoided here. The structure is presented briefly, and the exposition of each chapter is within one paragraph. A more voluminous summary with derived contributions follows. A list of published reports and articles on the subject is attached. I believe that behind the analytical approach to the materials, as well as their differentiated presentation in the dissertation and the abstract, the skillful scientific guidance of Prof. D.Sc. Anelia Yaneva.

In the introduction, the doctoral student justifies the topicality of the topic with the absence of similar studies up to this point. Provides an extensive review of published studies on the history of ballet, the interaction between music and choreography, the development of classical exercise, classical dance, stage dance forms for children, and rhythmic gymnastics. It is for this reason that she puts forward as the main goal of the present study – *to discover the similarities and differences in the methods of training in ballet art and rhythmic gymnastics*. It sets itself six tasks, formulated extremely clearly, the resolution of which predetermines the achievement of certain contributions. The research methods are selected in sync with the ideas, goals and tasks, and guarantee the proof of the Author's thesis.

The first chapter is devoted to the exercise in ballet and the warm-up in rhythmic gymnastics. Their main characteristics are compared. The author analyzes the movements that are considered fundamental for developing dance qualities in both directions. In the analysis, she divides them into three groups: similar positions and movements; basic, including jumps; special, which are performed only in one of the two directions. All quoted movements and exercises are analyzed in detail. A small (small) drawing is attached to each of them in the text. In conclusion, conclusions are formulated which, in the spirit of the main topic, direct us to the main differences and structural similarities in the preparation for active performance. The evaluation of the interpenetration of the different methods during the "warm-up" in ballet and rhythmic gymnastics is a fruitful opportunity *for the further development of various qualities*. It is noteworthy that in the first chapter a conclusion was made about a

significant difference in working out the elements of the movements: *"In ballet, all the performed movements are subsequently "mounted" on ballet toes and combinations are made with what is learned, which can be part of a dance composition or part of a dance."* For rhythmic gymnastics, the conclusion is that *"... the movements they serve only as a warm-up - to achieve greater flexibility, but without being used subsequently in the combinations."* It is obvious that as the study progresses towards the end, the author gives up this categorical statement and summarizes that in the development of rhythmic gymnastics, they use more and more exercises than the classic exercise.

In the second chapter, the scope of research is expanded. The similarities and differences in the smallest forms of dance art - the miniatures - are examined. Here, the doctoral student compares - the music, the choreography, the means of expression and the immediate tasks before the performers and contestants. Regarding rhythmic gymnastics, she comes to the conclusion that the choreography remains on the second plan at the expense of the mandatory elements that determine the success of the combination. For ballet, the bottom line is that the degree of difficulty is equivalent to high technique, significant artistry of performance, artistry, etc. Here the criteria are subordinated to the basic law of dramaturgy – selection of movements according to the music and achieving an image according to the content of the dance. For greater objectivity and with the aim of a qualified approach to scientific issues, Julia Yordanova analyzes popular ballet miniatures with implementation and as part of routines in rhythmic gymnastics. These are: "The Dying Swan" to music by Saint-Saens, Entre de Kitri from "Don Quixote" by Minkus, "Raymonda" Variation by Glazunov, "Esmeralda" from the ballet of the same name, "Bolero" by Ravel and "Dolls" by music by Anatoly Lyadov in duet and ensemble dance versions. All these wonderful works are examined in detail and compared regarding musical form, choreographic form, movements and other dance decisions against the specific means of expression. The final conclusion is that the main difference in the realization of miniatures consists mainly in the recreation of images subordinated to the dramaturgy. She substantiates the reasons for this with the different approach and requirements in both directions, categorically defending the need for their independence and creativity, reached over the years.

The third chapter is devoted entirely to the analysis of ballet productions for children and with the participation of children, without looking for an analogy in rhythmic gymnastics. Already at the very beginning, Julia Yordanova very precisely synthesized her view on this part of stage art: *"Working with children requires not only exercise or warm-up of the*

children's muscles, but also productions in which adolescents are convinced of the need to do exercise or warm-up and through stage performances to touch on the construction of stage images and relationships." She selects some of these performances based on children's fairy tales and structures them in three sections: animal tales - "Petya and the Wolf", "Whirlwind Horse" and "Firebird"; social and domestic tales - "The Doll Fairy", "Cinderella" and "Cipolino"; fairy tales of magic - "Sleeping Beauty" and "The Nutcracker". For each of the eight performances, she makes a comprehensive analysis, including the history of the creation, the libretto, music, choreography, costumes, decor and ends with the impact on the children's audience. Finally, she briefly mentions the wonderful ballet "Swan Lake", whose target is far from the children's audience, but it is precisely the impact on children that attracts them to ballet art for a lifetime. At the conclusion of the third chapter, the doctoral student makes a conclusion that sounds like a reprise of the initial summary about children's ballets, namely that exciting adventures, happy endings and positive lessons are mandatory for the dramaturgy of this type of performance.

In the fourth chapter, Julia Yordanova develops her concept on the main topic and offers her author's training system based on the accumulated teaching experience over the years. The methodology she develops is based on both the work with children in her dance studio and the experience in educational activities with the students at the Neofit Rilski Secondary School. For this purpose, she specified four age groups: from 4 to 8 years old, from 9 to 13 years old, from 14 to 18 years old and dancers studying at VU. According to the age and the abilities of perception and performance, an innovative system of movements has been developed for each group, including a combination of the exercise in ballet, the warm-up in rhythmic gymnastics, acrobatic elements and completely author's exercises. Also impressive is the careful study of motivation according to age in order to improve self-esteem and gain confidence in performers. In this regard, a special place is devoted to stage performances as an opportunity to improve the acquired dancing qualities.

What follows is a lengthy conclusion on the similarities and differences between the art of ballet and artistic gymnastics. In summary, the specific characteristics shaping their appearance as art and as sport are analyzed, respectively. Certain recommendations are made, as the main trend among them is for full-fledged interaction - from mastering certain movements to stage performances based on the artistic symbiosis between their specific methods and means of expression.

The doctoral student does not deviate from the topic of the dissertation, as the analyzed facts are sufficiently voluminous and lead to constructive conclusions. I believe that with the exposition, analyzes and conclusions in the dissertation, the Author's thesis is categorically defended: "...artistic gymnastics helps the development of ballet, and ballet art permanently enters into rhythmic gymnastics both as a dance vocabulary and as attempts at complete author's solutions." The presented contributions clearly and accurately reflect the achievements of the work in a theoretical and practical-applied direction.

In conclusion, I will emphasize that our presented in-depth research in the dissertation work "*Choreography for children in ballet art and rhythmic gymnastics. Construction and absorption processes. Specifics.*", along with the attached publications on the subject, give me the reason to propose to the respected Scientific Jury to award Julia Romeova Yordanova the educational and scientific degree "Doctor" in PN 8.3 "Music and Dance Art", scientific specialty "Choreography".

23.08.2022

.....
Prof. Dr. Daniela Djeneva